

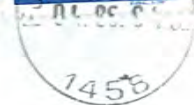
B-post

"Hamro Patrika"

Norge-Nepal Foreningen
Boks 1278, Vikta
0111 Oslo 1

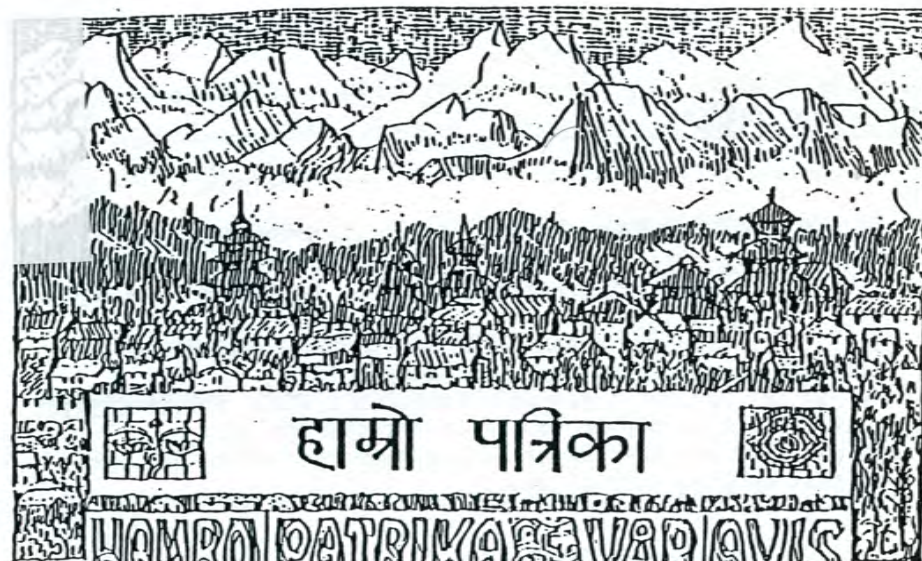
Postgirokonto:
0802 4202438

Dag Norling
John Collets Alle 46
0852 Oslo 8

God Sommer

Have a nice
Summer holiday

HAMRO PATRIKA VARIAVIS
ORGAN FOR NORGE-NEPAL-FORENINGEN

Ne. 2, 1994, MAI

DEMOKRATI OG SLAVERI I NEPAL

Husk medlemsmøte 9. Mai, kl. 19⁰⁰, Lektorenes hus

Skrevet har ordet

10 års jubileum:

Til høsten er Norge-Nepalforeningen 10 år. Det må vi feire. Vi har ikke kommet så langt med planleggingen, men tar gjerne imot gode ideer. Dersom det finnes noen gamle medlemmer som husker tilbake til 1984, ville det være fint om de kunne "mimre" litt. Ta gjerne kontakt med Marit Kleppa - Kontor 22313691, Privat 22521031. Det sies at det tok et par år før Hamro Patrika kom ut. Hvis noen kan låne meg noen av de eldste nummerne, ville det være fint. Jeg skal ta godt vare på dem.

Marit

" KLOG BOG OM NEPAL "

Dansk-Nepalesisk Selskabs festschrift ved 25-årsjubileet har vi skaffet fra Danmark. Det er en interessant liten bok, som vi kan anbefale.

Se de 2 anmeldelsene fra danske aviser. s. 23,24

Et eksemplar kan bli ditt for kr 160,- pluss eventuell porto. Boken kan også kjøpes på neste medlemsmøte.

Vær rask med bestilling dersom du skal ha den tilsendt, vi har idag 26 eksemplarer.

Ta kontakt med Marit. Telefon: Kontor 22313691
Privat 22521031
Fax 22313859

Ingen artikler i dette nummeret er direkte knyttet til medlemsmøte - temaet "Demokrati og slaveri i Nepal". Der finner derimot stoff om gammel Nepalsk tradisjon og kultur, om storbyforurensning, mest om verdens mega-byer, men finner vi en tendens også i Kathmandu? - På s. 4 begynner en artikkel om Nepals strukturpolitiske forhold til India.

En oppsummering av foredraget 10. Februar, om Statkrafts foretak i Nepal finner dere på s 25.

*Redaktør
Ragnhild*

KORT OM NEPAL

KONTAKT NR. 5 1992/94

AREAL:
147.181 kvadratkilometer

BEFOLKNING:
18,5 millioner (1991)
heraf 50 prosent Nepali.

ALDER:
Levealder i snit: 53,5 år

BEFOLKNINGSTILVÆKST:
2,4 prosent (1971-91)

HØVEDSTAD:
Kathmandu (500.000 indbyggere)

REGERINGSFORM:
Hindu-kongerige, ledet af Kong Birendra Bir Bikram Shah Dev. Enevælde afløst i november 1990 af en demokratisk.

STYREFORM:
Parlamentarisk demokrati inden for rammerne af et indskrænket konstitutionelt monarki. Seks partier i Parlamentet efter valget i maj 1991. Røttelseregering (Kongresspartiet), ledet af Premierminister Girija Prasad Koirala. Næste valg: 1995

RELIGION:
Officielt er 86,5% hinduer, 7,8% buddhister (reelt er andelen større), 3,5% muslimer og 2,2% andre religioner.

SOCIALE & ØKONOMISKE FORHOLD:
De rigeste 15% ejer halvdelen af jorden. 43% af befolkningen lå i 1985 under en fattigdomsgrænse på ca. Kr. 1,50. pr. dag. Over 100.000 nepalesiske kvinder prostituerede i Indien (spælt Bombay)

UDDANNELSE:
Uddannelseskapaleteten er næsten fordoblet gennem de seneste 10 år. Andel af befolkningen over seks år, der kan læse og skrive (1991): 39,3% (mænd 54,1% - kvinder 24,7%). Optagelsesrate i undervisningen: ca. 90%

ØKONOMISK VÆKST:
2,1% (1980-91)

INFLATION:
ca. 10% (større i Kathmandu)

GENNEMSNIITS-INDTÆGT:
1200 kr om året.

VALLUTA:
1 nepalesisk Rupee (N.Rs.) = ca. 0,14 Kr. (medio 1993).

IMPORT:
Olieimporten modsvares ca. 25-30% af eksportindtægterne. Importen er domineret af samhandelen med Indien.

EKSपोर्ट:
Tæpper og tekstilprodukter. Traditionelle fødevarerprodukter til Indien.

SKOVBRUG:
Årlig skovhugst svarer til afskovning af ca. 100.000 ha. Årlig skovplantning skønnes at andrage ialt ca. 20.000 ha.

TURISME:
Stærk vækst med ca. 310.000 turister i 1992, hvoraf de to

tredele opholdt sig mindre end en uge i Nepal. Turistindtægter svarer til ca. 22% af eksportindtægterne.

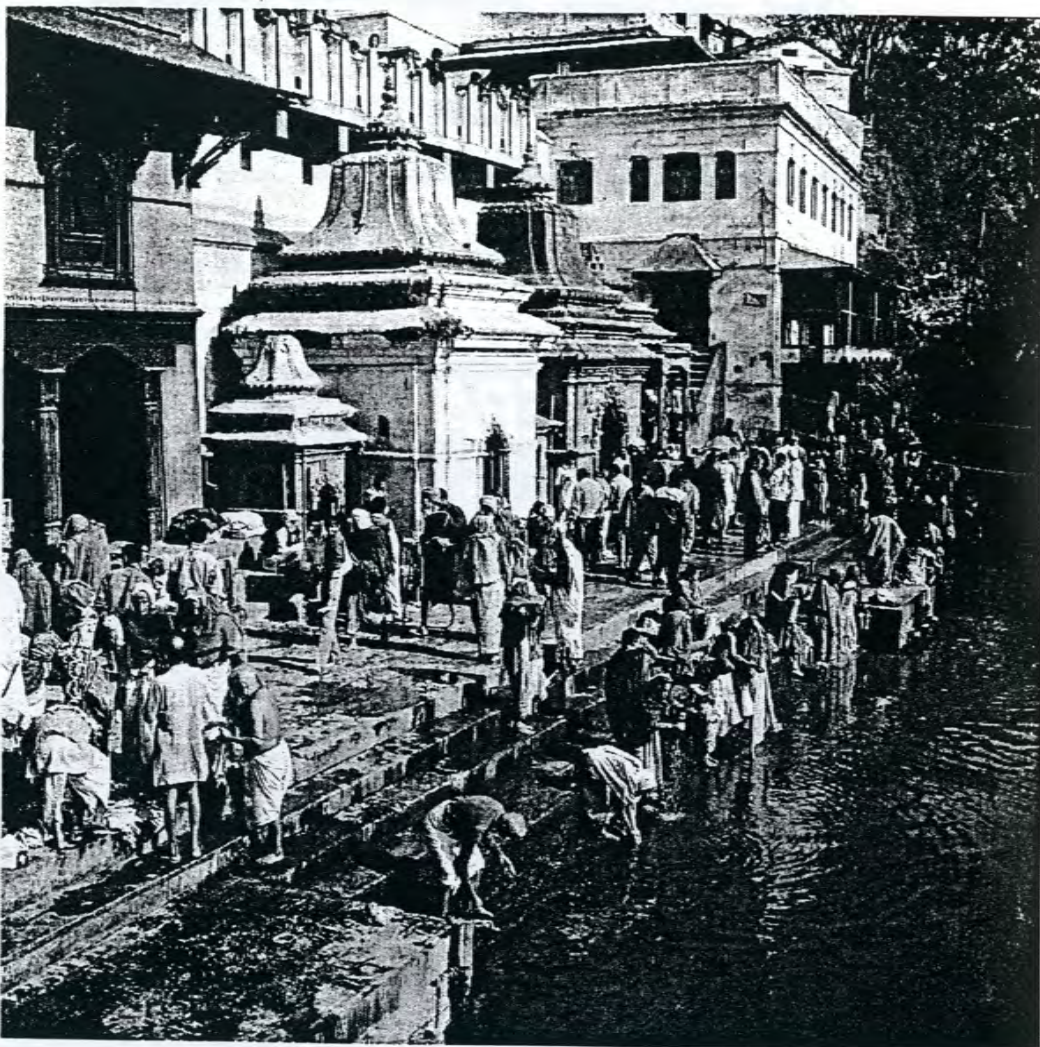
MILJØPROBLEMER:
Dagligt fældes et skovareal svarende til 100-200 fodboldbaner, og 240 millioner kubikmeter overfladejord glider årligt ud fra Nepal som konsekvens af erosionen.

BISTAND:
Ca. 65-70% af udviklingsbudgettet

GÆLD:
USD 823 mio. (1992), der udgør ca. 25% af bruttonationalproduktet.

UDENRIGSPOLITIK:
Medlem (og medstifter) af gruppen af alliancefri nationer. Medlem af South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC), hvis sekretariat ligger i Kathmandu.

INDIENS UARTIGE

LILLEBROR

Fra Himalayas bjerge skråner det engang så isole-
rede Nepal ned mod Indien, der i kraft af investe-
ringer og teknologi trækker nabostaten stadig
tættere til sig

Af Mogens Engelund

KONTAKT NR. 5 1993/94

Hovedstaden Kathmandu
præger sit tydelige præg af den
indiske indflydelse. Her tager
hinduer et rituelt bad i den hel-
lige Bagmati-flod ved tempel-
komplekset Pashupatinath.
Foto: Søren Lauridsen

Nepals placering
mellem masto-
donterne Indien
og Kina præger
landets udvikling –
med Indien som den helt
afgørende faktor.

Det historiske Nepal udvikle-
de sig i det smalle Middle Hills
bælte mellem Himalaya bjerge-
ne i nord og de ufrugtbare,
men skovbevoksede Churia og
Siwalik bakkedrag mod syd. I
disse uvejsomme områder
opstod kulturelt højt udviklede
landbrugssamfund, baseret på
majsommelig tilpasning til
naturen. I det sydlige skov-
klædte lavlandsbælte Terai ud-
gjorde malariaen en effektiv
begrænsning for bosættelse.
Det sikrede samtidig landet
mod invasioner fra de stærkere
naboriger mod syd.

Det uvejsomme terræn gjorde
livet surt for nepaleserne,
men samtidig lettere at opret-
holde kontrol over området.
Handelen mellem Indien og
Tibet var således kontrolleret af
centralstaten i Kathmandu
Dalen, som frem til 1950 ud-
gjorde det kulturelle centrum,
hvortil overskud fra landområ-
derne blev kanaliseret.

Da indiske tilflyttere fra om-
kring århundredskiftet bósatte
sig i det malariahærgede sydli-
ge lavland (Terai), fik området
en nærmest kolonimæssig til-
knytning til Kathmandu Dalen.
Indvandrerne til Terai blev ud-
sat for en større udbytning og
hårdere beskatning end befolk-
ningen i Middle Hills. Denne
favourisering af Middle Hills på
bekostning af Terai kan fortsat
konstateres.

Mange etniske grupper
opretholdt deres egne sær-
præg i landområderne. Deri-
mod skete der en omfattende
kulturel og religiøs udveksling i
Kathmandu's etniske smeltedi-
gel. Det har gjort det vanske-
ligt at skabe en grundlæggende
national integration. Natio-
nalsproget nepali er således
kun modersmål for halvdelen
af befolkningen.

UD AF ISOLATION

Det har været et af det mo-
derne Nepals problemer at
overvinde den århundred lange
isolation, der først blev afsluttet
med familiedynastiet Rana's
fald i 1951.

Nehru's indiske regering indgik i Rana'ernes sidste trængsel-sår en handelsaftale med Rana-erne. Aftalen var et af de første skridt til at ophæve isolationen. Hovedprincipperne i aftalen tilgodeser dog først og fremmest Indiens interesser – og senere nepalesiske forsøg på at ændre aftalen har kun haft minimal effekt.

Mens aftalen i 1950'erne blev anset som en forudsætning for udvikling, har den gradvis udviklet sig til en hindring. Specielt som følge af en "åben grænse" mellem de to lande, med fri bevægelighed for de to landes indbyggere. I realiteten er der også fri bevægelighed for kapital og varer. Det har ført til en strøm af indiske masseproducerede varer, der har gjort det vanskeligt at etablere en selvstændig nepalesisk industri. Samtidig kontrolleres Nepals produktions- og handelsaktiviteter i stigende omfang af indere, ligesom overskuddet forsvinder til Indien.

FLIRT MED KINA

Nepals placering gør umiddelbart Indien til den primære handelspartner. Ikke blot på grund af det indiske markedes nærhed, men også af kvali-

tetsmæssige årsager. Eksporten var tidligere domineret af landbrugsprodukter i en form og af en kvalitet, det reelt ikke var muligt at eksportere til andre lande. Først med væksten i eksport af tekstilprodukter og specielt tæpper til USA og Vesteuropa fra midten af 80'erne, er afhængigheden af handelen med Indien mindsket.

Uligheden i styrkeforholdet mellem de to lande har kun sjældent ført til krisesituationer. Nepals traditionelle måde at manifestere sin selvstændighed på har dog ofte skabt usikkerhed i Indien. Det har været tydeligt, at Indien fremfor alt ønskede Nepal som en loyal og politisk stabil grænsestat. Derfor har Indien været yderst følsom over for Nepals relationer til Kina.

Prisen for Nepals politiske selvstændighed har været økonomisk underordning. Nepals historiske position i forhold til Indien har groft sagt påført Nepal kolonialismens ulemper, uden at give landet andel i fordelene.

Udenrigspolitisk har Nepal tilstræbt neutralitet. Kong Birendra foreslog under sin kroning i 1975, at Nepal blev erklæret for en "fredszone". Forslaget fik opbakning fra mere end 100 lande, men ikke fra Indien. Gradvis blev det et min-

dre irritationsmoment over for Indien, som ikke kunne støtte forslaget på grund af Nepals strategiske position. Netop derfor udgjorde Nepals jævnlige flirten med Kina en stærk provokation, selv om de kinesiske interesser i Nepal har været meget begrænset.

INDIENS PRES

Også Nepals nationale politiske udvikling bærer præg af forholdet til Indien.

Det despotiske Rana-regime faldt i 1951 efter et indisk pres, der begrænsede blodsudgydelserne. Et kortvarigt forsøg med demokrati efter indisk forbillede blev standset af kongen i 1960, hvorefter der med indisk accept blev etableret en styreform baseret på lokalt demokrati, hvor de traditionelle magtgrupper og kongen beholdt den centrale magt (kaldet Panchayat-systemet). De indiske ønsker om politisk stabilitet vejede dengang tungere end løfterne til de politiske partier om at styrke Nepals unge demokrati.

Den voksende udviklingsbistand gav Panchayat-styret en selvstændighed i forhold til Indien, som nåede sit toppunkt i slutningen af 80'erne. Krav om arbejdstilladelser for udenlandsk arbejdskraft og specielt køb af et mindre parti våben fra Kina fik dog Indiens bæger til at flyde over på et tidspunkt, hvor landene var ved at genforhandle handelsaftalen.

Med blot et par ugers varsel iværksatte Indien i 1989 en handels- og transitkonflikt, som virkelig satte Nepals afhængighed i perspektiv. Kun en aktiv opbakning fra donorerne hin-

De navnkundige Gurkha-soldater, der blandt andet tjente den engelske kolonimagt, var i årevis Nepals største kilde til fremmed valuta. Samtidig styrkede de Nepals afhængighed af Indien.

Foto: Mogens Englund

Den åbne grænse giver livlig udveksling mellem Indien og Nepal. Her er det omvandrende indiske løsarbejdere, der søger arbejde i Nepal. Omvendt søger mange nepal til Indien i samme ærinde.
Foto: Mogens Engelund

drede Nepal i at bukke under for det indiske pres.

OPGØR

Indiske forsøg på at fremme et politisk opgør med Panchayat-styret lykkedes dog ikke. Styret afslog stædigt at dele den politiske magt med de politiske partier og inddrage dem i løsningen af konflikten. Det førte i 1990 til et kort succesrigt opgør med styret, hvorefter det parlamentariske demokrati blev genetableret.

Den indiske påvirkning fik ikke afgørende betydning i opgøret med Panchayat styret. Derimod fik det nepalesiske Kongresparti stor støtte fra sit indiske søsterparti under den langvarige valgkamp op til parlamentsvalget i 1991. Som regeringsparti er det Kongrespartiets strategi at fremstå som et nationalt stabiliserende masseparti. Men det er en vanskelig udfordring at sikre politisk stabilitet, når den samlede venstrefløj har en større vælgeropbakning end det regerende Kongresparti.

Set i et samlet perspektiv har Nepal opretholdt en række politiske manøvre muligheder, blot landet ikke handlede i direkte modstrid med indiske interesser. Økonomisk har der været en stigende samhandel med andre lande end Indien. Alligevel styrkes de økonomiske bindinger til Indien som følge af øget afhængighed af teknologi-import og investeringer fra Indien. Stort set alle private initiativer tager deres udgangspunkt i en udviklings- og teknologiforståelse, der er fælles med Indien.

KORRUPTION

Panchayat-styret udviklede en selvstændighed, der skærpede de politiske modsætninger, ikke blot i forhold til Indien, men også internt i Nepal. Den svagt voksende økonomiske selvstændighed, som Panchayat-styret stod for, førte nærmest pr. automatik til øget afhængighed af den internationale bistand. En mangelfuld uddelegering af ansvar og beføjelser førte til ineffektivitet inden for den offentlige forvaltning. Det blev stedse vanskeligere for donorerne at opnå reaktioner gennem kritik ad officielle kanaler, og påstandene om korruption voksede.

Derfor blev demokratiseringsprocessen også en fordel for donorerne. Det blev muligt at tilknytte krav om ansvarsfordeling og kompetance, for at øge effektiviteten i udviklingsprojekterne og inden for den offentlige administration generelt. Kongens hidtidige enevælde blev afskaffet, og Paladsets omfattende magtapparat opløst.

Den politiske struktur er nu splittet op. De traditionelle magtgrupper eksisterer fortsat, men også de er splittet i medfør af deres tilpasning til den demokratiske struktur.

Den historiske undertrykkelse af Terai's befolkning er gradvis løsnet, med det resultat, at Terai's politiske indflydelse øges. Terai – med Nepals største økonomiske potentialer – vil gradvis trække det politiske centrum væk fra Kathmandu.

Mogens Engelund

er cand. techn. soc. med speciale i u-landsplanlægning

BA

RNEGUDINNEN

Brahmayani Shakya (10)

Hun var ei vanlig fattigjente til hun var fem år. Da ble hun en levende gudinne. Brahmayani Shakya (10) bærer videre en unik nepalsk tradisjon fra det 6. århundre.

Dagbladet

Av BERIT ALMENDINGEN

BHAKTAPUR (Dagbladet): Under en knallgul parasoll går Brahmayani Shakya over tempelplassen i byen Bhaktapur i Nepal slik levende gudinner har gjort i mer enn tusen år før henne. Tiåringen ble erklært hellig da hun var fem år.

Når hun får sin første menstruasjon, vil ingen lenger tilbe henne. Da blir Brahmayani ei vanlig fattigjente igjen.

Templene som omkranser Durbarplassen midt i byen Bhaktapur, ruver svarte mot en blåblek himmel. De fleste turistene ligger ennå i dyp søvn under hotelldynene. Den ti år gamle gudinnen på bare bein får gå i fred over den brolagte tempelplassen.

Ulike legender

– Jeg liker å bli tilbedt, sier Brahmayani og ser ned i bakken.

For et par dager siden ble den vevre jenta hyllet av hundrevis av mennesker under nepalesernes høytid, Dasain.

Fra å være eldst i en søskenflokk på tre i en fattig gullsmedfamilie ble hun en dag plukket ut av prester til å være Kumari-gudinne. I følge hinduistisk tro er Brahmayani en reinkarnasjon av guinnen Taleju.

Opprinnelsen til hvorfor nepaleserne startet Kumari-tradisjonen er usikker. En legende forteller at en Malla-konge hadde samleie med ei jente som ikke hadde kommet i puberteten ennå. Jenta døde etter overgrep, og kongen angret. Som avlat startet han praksisen med å tilbe ei ung jente.

En annen historie forteller om en konge som pleide å spille terningkast med gudinnen Taleju som var kongeriket beskytter. Da kongen så ut til å vinne mot alle odds, ble gudinnen molefunken og truet med å trekke tilbake sin beskyttelse. Kongen tryglet og ba om nåde. Til slutt gav gudinnen etter. Hun sa at hun ville dra, men at hun ville komme tilbake seinere som ei ung jente.

Tre øyne

En eldre nepaleser i slitte klær stiller seg foran Brahmayani på tempelplassen. Han bøyer hodet og legger håndflatene mot hverandre foran brystet. En tempelkvinne i ripsrød sari, som følger gudinnen denne morgenen, stikker pekefingeren ned i et bronsefat med en blanding av ris

Innesperret

- Jeg ble innesperret i et mørkt rom. Jeg var der i en time. Den som ikke gråt ble Kumari, sier Brahmayani.

- Hva skjedde inne i rommet?

Kumari-jenta vrir på seg og skra- per i bakken med tærne. Gudinnens bestefar bryter inn og svarer.

- Hun er ikke redd for mørket. Hun er en god Kumari. Noen tåler ikke smerte. Det gjør hun, sier han.

Brahmayanis bestefar viser oss vei opp ei smal og mørk trapp. Oppe på loftet stopper han foran en to meter

og blomster. Så presser hun fingeren mot tilbederens panne. En rød prikk viser at han har fått «tika», velsignelsen.

Den vesle jentungen gransker sin tilbeder med tre øyne. Det «tredje øyet» er malt inn i en rød trekant på pannen hennes. Med dette øyet kan hun se milevis, til og med inn i menneskenes neste liv. Kjolen stråler i gull, men lyset finner ikke gjenklang i tiåringens blikk. Det er like mørkt som de eldgamle templene rundt plassen.

32 krav

Langt fra alle nepalske jenter kan bli Kumari-gudinner. I alt må 32 krav oppfylles. Det aller viktigste er at jenta tilhører shakyakasten. Dessuten må hun ha en perfekt helse, huden må være helt uten arr, håret må være svart og det samme må øynene. Jentene må ikke lukte ubehagelig, de må ikke ha mistet tenner og ikke fått menstruasjon. Jentenes horoskop må også harmonisere med kongen i Nepal, og de må ikke være lett-skremte.

Utplukkingen av nye Kumari-gudinner finner sted i løpet av Dasain-festivalen, på samme dag som tusenvis av bøffer og geiter blir ofret over hele Nepal.

Småjentenes mot blir av og til testet ved at de blir innesperret i et mørkt rom. Der må de gå over flere bøffelhoder, mens mennesker med djevlemasker hyler vilt og danser rundt dem med oljelamper. Den av jentene som ikke viser tegn på frykt, er Kumari-gudinne.

HELLIG ELV: Elva Bagnati i Pas-kupatinath er en populær kremasjonsplass. Inn i templet får ingen ikke-hinduer gå.

høy trone i farger som går regnbuen en høy gang.

- Her blir hun tilbudt hver dag av sin prest Lahar Man og andre mennesker, spesielt kvinner, som ønsker velsignelse. Kumari-gudinnen blir tilbudt fordi vi tror det vil gjøre vårt neste liv bedre, forklarer han.

Til prostitusjon

To mil unna, i et forgytt palasstem-pel fra det 16. århundret, midt i ho-

vedstaden Katmandu, bor en annen gudinne som bare er to år gammel. Hun blir kalt den «kongelige Kumari-gudinnen» fordi hun blir tilbudt av kong Birendra en gang i året.

Kumari-gudinnens gudestatus er midlertidig. Den dagen Brahmayani og de andre Kumari-gudinnene får menstruasjon, er det et tegn på at gudinnen Taleju har forlatt kroppen deres.

Da går Brahmayania rett fra en luksustilværelse til en knallhard virkelighet i et av verdens fattigste land.

- Noen av eks-kumariene ender opp som prostituerte. En del av eks-kumariene, som gifter seg, sier at ekteskapet er vanskelig fordi en nepalsk hustru skal adlyde sin mann. Kvinnene synes det er hardt å gå fra å være gudinne til nærmest å bli huslave, sier forskeren Patricia Roberts.

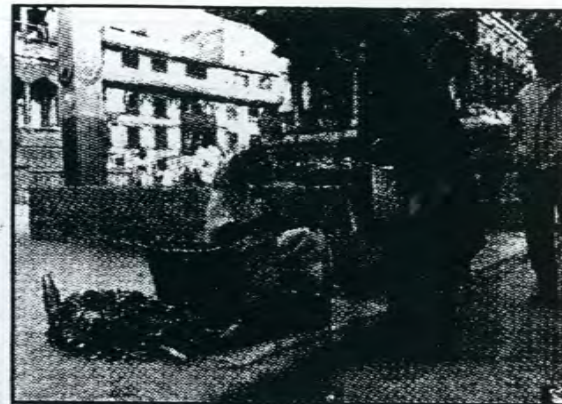
Hver eks-kumari får 300 rupi i måneden i en slag pensjon til de fyller 21 år (omtrent 55 norske kroner) og 10 000 rupi (omtrent 1900 norske kroner) for å feire bryllup hvis hun gifter seg. Men pengene monner lite for familien som får en ekstra munn å mette når eks-kumarien flytter hjem.

Fortsatt gudekrefter

Men Kumari-gudinnene blir hun ikke ei helt vanlig jente når hun gudinne-statusen opphører. Mange nepalesere tror at noe av den overnaturlige kraften blir igjen i kroppen til eks-gudinnen. Forskeren Roberts forteller at tidligere gjorde denne kraften det så å si umulig for Kumari-jentene å bli gift.

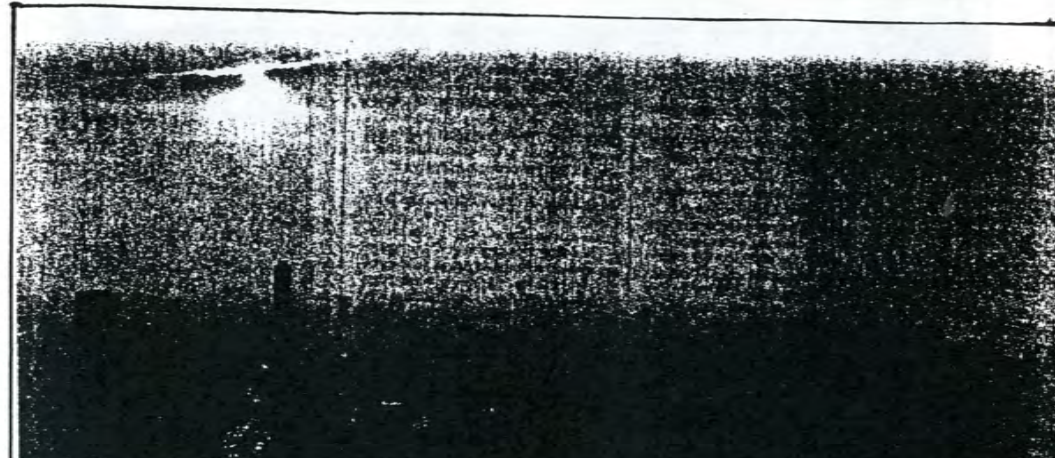
- Folk tror at kraften fører til at ektemannen vil dø i løpet av svært kort tid. Nå ser vi imidlertid at stadig flere av eks-kumariene blir gift. Men en undersøkelse viser at ektemennene til sju av de siste eks-kumarier døde i løpet av det første året. To av eks-kumariene giftet seg igjen og ektemennene lever fortsatt, sier Roberts.

Brahmayanis bestefar er sikker på at barnebarnet vil bli gift. Selv sier gudinnen ingenting, bare titter i jakken og gir minstesøsteren på tre, med bar rumpe, sin del av sjokoladen som skulle være en «tak for intervjuet-gave». Hun skal gå gullkledt over tempelplassen og gi velsignelse i ennå noen år til hun får menstruasjonen. Da har hun ikke lenger noen verdi.

VELSIGNELSE: En kvinne selger blomster som brukes i velsignelsesritualer under festen Dasain i Nepal.

STORBYPROBLEMER

Kvelende mylder

Innen seks år vil verden ha 23 megabyer med over ti millioner innbyggere. Byer som eter seg ut i bredden og eser seg opp i høyden. Byer som slanger trafikken inn og ut av enorme

velsystemer, byer som sluker brensel, innsjøer, skoger og parker. Som spyr ut tonnevis med soppel, dårlig luft og stress. Og som virker som en slupermagnet.

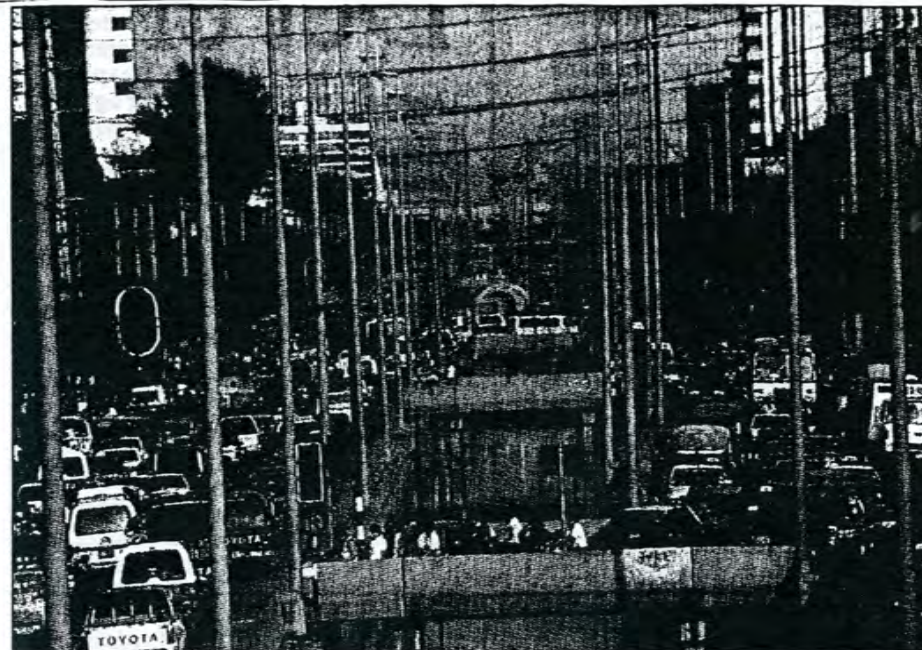
*hva skjer
med "puskekullet"
Kathmandu?*

ANTALL INNBYGGERE I VERDENS MEGABYER I ÅR 2000:

Mexico City	25,8 millioner	Djakarta	13,2 millioner
Sao Paulo	24,0 millioner	Karachi	12,0 millioner
Tokyo	20,2 millioner	Dacca	11,2 millioner
Calcutta	16,5 millioner	Manila	11,1 millioner
Stor-Bombay	16,0 millioner	Kairo	11,1 millioner
New York	15,8 millioner	Los Angeles	11,0 millioner
Seoul	13,8 millioner	Bangkok	10,7 millioner
Teheran	13,6 millioner	London	10,5 millioner
Rio de Janeiro	13,3 millioner	Osaka	10,5 millioner
Shanghai	13,3 millioner	Beijing	10,4 millioner
Buenos Aires	13,2 millioner	Moskva	10,4 millioner
New Delhi	13,2 millioner		

Nær oppunder kommer Tianjin og Lima med 9,1 millioner innbyggere hver.

Kilde: The World Environment 1972-1992, Mostafa K. Tolba et al.

BANGKOK: Åtte millioner mennesker, tre millioner biler, like mange motorsykler. Og trafikken går med sneglefart.
Foto: NPS/BEN SIMMONS

MARIANN NORDSTRØM

Det mest populære ekstrautstyr for bil i Bangkok for tiden er en bærbar urinal, «med ekstrautstyr for kvinner». Dette kjekke lille instrument skal være standardutstyr i drosjer og i mange familiebiler, for folk bruker så mye tid i bilkø at de har lært seg å ta forholdsregler: Du når ikke frem i tide.

To tiår med økende velstand har satt innbyggerne fast i bilkø, og lite tyder på at de er til å rikke. Ifølge FN er Bangkok voksesmerter også noe de deler med en rekke andre byer i Asia.

Farvel til Shangri-la

Katmandu, det var drømmen på 60-tallet. Når man ikke orket mer og ville bort fra alt, så var det dit man dro.

I dag blir nok *det* en nedtur. Riktignok har byen ikke mer enn svært grovt anslått en million innbyggere, men her møter du alt og mer enn nok av det du kanskje lengter bort fra.

Drikkevannet i byen er så begrenset at til og med under den rause monsuntiden kan kranene renne tomme. Og du skal helst ikke engang pusse tennene i vann fra badekranen om du vil unngå mavetrøbbel.

Katmandu viser utviklingen i et nøtteskall: storinnvandring til byene, med påfølgende enorme utfordringer til det offentlige servicetilbud og til miljøet. Anslagsvis 23 000 mennesker trekker hvert år inn fra bygdene til Katmandu. Der slår de seg stort sett ned i nybygger-slummen og reiser hjem som skrakleskur av planker og rusk som ikke kan brukes til annet. Rundt 50 tonn søppel blir hver dag lagt ut til det som allerede ligger i gater og grøfter fra før, og bakterieinnholdet i elvene er målt til 4800 ganger over det nivå Verdens helseorganisasjon anser som trygt.

Himalaya «borte»

Energimangelen er akutt, og hver kveld blir strømmen tatt et kvarter eller en halv time i det ene bydelen etter den andre. De mektige Himalaya-top-pene kan nå bare en sjelden gang skimtes gjennom disen. Utendørs er det ikke godt å oppholde seg uten gassmaske, bensinen er dårlig og ek-

sosrensingen på byens over 60 000 kjøretøyer verre. Velsystemet var aldri tiltenkt et slikt antall, og for hver dag varer rushtiden lengre. De som ikke sitter i kø, vandrer på det som er av fortau og gågater, skulder innenfor skulder og mave mot rygg, der fobi mot nærkontakt med ukjente kureres på fire sekunder.

I nabolandet India blir hovedstaden New Delhi omtalt som uutholdelig. Fra 1947 og frem til i dag er innbyggertallet øket 20 ganger, til ca. 10,3 millioner. Den gang hadde byen 11 000 kjøretøyer, i dag 2,2 millioner, og antallet forventes å dobles innen utgangen av hundreåret.

Verdens helseorganisasjon har, sikkert riktig nok, plassert New Delhi blant verdens ti mest forurensede byer, sammen med blant annet Mexico by, Seoul og Beijing.

Innen år 2000 vil New Delhi være et gasskammer, sier Jag Parvesh Chandra, tidligere bystyremedlem og en av lederne i Kongresspartiet, i et intervju med Time International. - Hvis det fortsetter som nå, vil regjeringen måtte flytte og byen gli inn i koma.

Høyvann

Som en tidevannsbølge slår mellom 20 og 30 millioner mennesker fra landsbygden i den fattige del av verden inn over byene, ifølge FNs befolkningsfond. Bare i Kina er det i år en gruoppekkende forventning om at så mange som ti millioner kinesere forlater gård og grunn og reiser inn til byene - for å få sin del i landets økonomiske oppgangstider. Byene vokser over sine bredder, og når *det* ikke lenger går, spisser de seg opp mot i høyden.

- Trenden de to siste tiår med å konstruere kjempebygg i glass, som ikke er tilpasset det lokale klimaet, har lagt ytterligere press på allerede utilstrekkelige vann- og energisystemer. I tillegg er luftforurensning inne øket, heiter det i den omfattende rapporten «Verden og miljøet 1972-1992», utgitt av FN-organet UNEP.

7-7D3-I D07 6-777C X0707

Lättare resa i indiska Himalaya

Snart blir det möjligt att resa fritt i de trakter av Himalaya vars enda besökare under senare decennier varit välbeväpnade indiska och kinesiska soldater.

Efter den indiske premiärministern Narasimha Raos besök i Kina i september tycks den seglivade indisk-kinesiska gränskonflikten äntligen vara ett avslutat kapitel.

Indien och Kina har kommit överens om att dra tillbaka sina truppstyrkor från de omstridda områdena i Arunachal Pradesh i öster och Aksai Chin i väster och genom förhandlingar fastställa den gemensamma gränsen.

PER ANDERSSON

Nya utsikter för vandrare: ännu mer Himalaya blir tillgängligt när Indien och Kina kommer överens om gränserna (bilden från Nepal).

Detta öppnar plötsligt helt nya möjligheter för transporter, handel och turism. Det gäller i synnerhet Ladakh, ett område högt uppe i Himalaya med en stor tibetansk befolkning.

Stora delar av Ladakh har hittills varit stängda för besökare.

Turistministeriet i Jammu & Kashmir, den indiska delstat i vilken Ladakh ingår, tror att man snart kommer att kunna öppna flera områden som tidigare av militära skäl varit *restricted areas*, däribland den legendomspunna Nubra-dalen på andra sidan det 6 000

meter höga passet Khardung La.

Redan planeras hotellbyggen, uppger India Today.

Därtill hoppas man kunna öppna en ny väg från Ladakh till Kailash-berget och Manasarovar-sjön i Tibet, attraktiva vallfartsorter för pilgrimer från hela den buddhistiska – och hinduiska – världen.

Ministrar och branschfolk i Delhi och Srinagar slickar sig om munnen.

Men som alltid när turismen drabbar isolerade områden hotas den lokala kulturen. Det vet ladakhierna av erfarenhet.

– En plötslig turistinvasion kommer att innebära allvarliga påfrestningar på infrastrukturen, ekologin, miljön och människorna, säger Rigzin Jora, ordförande i såväl Researrangörernas förening som Buddhistiska förbundet i Ladakh.

Hans varningsord kommer sannolikt att nonchaleras.

Tomas Löfström

VAGABOND 8 1993

Malaria Buster?

A Vaccine Reaches the Final Trial

The parasite has grown resistant to existing drugs. And the mosquitoes that carry it have become immune to many pesticides. That makes health officials anxious. About 500 million people in tropical countries contract malaria every year, and up to 3 million — many of them children — die from it. But scientists think the disease might soon meet its match. They are working on a way to keep people from slipping into the debilitating cycle of fever, chills, headaches and sweats. Developed in Colombia in 1988, a vaccine called SPf66 has undergone preliminary trials involving 20,000 people. The results have been promising. Researchers say SPf66 produces a strong immune response without side effects. Final-phase testing on 600 Tanzanian children, who get bitten about 20 times a day, is to be finished this year. The vaccine does not protect against infection — because it can't stop infected mosquitoes from biting people. But it has reduced the number of children who get sick, by as much as 77%. International health officials say the vaccine could be ready for general use in 1998.

Asiaweek Illustration

■ Asiaweek 2

Livsviktig lærdom fra «Lille Tibet»

Aftenposten

Det som skulle være et seks ukers språkstudium i «Lille Tibet», ble til 20 år for Helena

Norberg-Hodge. Nå har hun skrevet bok om det lille samfunnet som inntil for få år siden var totalt upåvirket av omverdenen.

ANNE CATHRINE STRAUME
FINN EIRIK STRØMBERG
(foto)

Lingvisten og sosialantropologen Helena Norberg-Hodge har vært i Norge for å lansere boken «Lille Tibet», der hun beskriver samfunnet i Ladakh, det gamle kongedømmet vest i Himalaya. Samtidig ville hun samtale med filosofen Arne Næss og treffe sin gode venninne Berit Ås, feministen og sosialpsykologen som har skrevet det norske forordet i boken. Det andre er skrevet av Dalai Lama.

– Jeg reiste til Ladakh, den indiske provinsen som regnes som «Tibets forgård», for å studere språket for 20 år siden. Det jeg trodde skulle bli et opphold på seks uker, varer fremdeles. Halve året bor jeg i Ladakh, den andre halvparten gir jeg forelesninger ved universiteter i USA, England, Sveits og Tyskland, sier Helena Norberg-Hodge.

Hennes prosjekt er en ny økonomisk analyse, en dreining bort fra det ensrettede konkurranse-samfunnet. – Da jeg kom til Ladakh for 20 år siden, var jeg en av de aller første vestlige som besøkte samfunnet. Her, i fjellene i 3500 meters høyde, levde folket i harmoni med naturressursene. I dag vil ikke barna i Tibet spise tradisjonell tibetansk mat, de vil ha Coca Cola og hamburgere fra McDonald's. De som for 20 år siden ikke visste hva fattigdom var, fordi alle hadde mat og husrom uten å måtte betale for det i penger, ser i dag på seg selv som et fattig folkeferd, og har mindereverdighetskomplekser overfor sine dynamiske brødre i Vesten, sier Helena Norberg-Hodge, som opprinnelig er svensk, men som nå må regnes for en fullblods kosmopolitt. Hennes bok om «Lille Tibet» er oversatt til 13 språk og har vakt interesse verden over, spesielt blant kvinner.

Vestens store tap

– Jeg tror kvinner i større grad enn menn savner det fellesskapet vi i Vesten har mistet. En av mine hjertesaker er å informere lokalbefolkningen i tradisjonelle samfunn som Ladakh om hva vår vestlige velstand har kostet. Hvor er våre bånd til naturen blitt av, hvor er vår religiøse forankring? Vesten har betalt en dyr pris, sier Helena Norberg-Hodge, som legger til at en amerikansk undersøkelse viser at gjennomsnitts-amerikaneren i dag jobber én måned mer i

for å oppnå den samme levestandarden.

Som leder for The International Society of Ecology and Culture arbeider Helena Norberg-Hodge for at enhver kultur skal få beholde sin identitet, og det som en følge av at verdensøkonomien forandres.

– Da jeg i fjor var i Provence, kunne de ikke fremskaffe en eneste drue, for ikke å snakke om hvitløk, som kom fra distriktet. Alt som fantes, var importert fra Chile. I Europa dumpes kjøtt og meieriprodukter som en følge av spesialiseringen produsentene må gå inn på for å kunne konkurrere på verdensmarkedet. Avstanden mellom produsent og konsument må minskes og lokale ressurser og behov må utnyttes bedre, sier Helena Norberg-Hodge bestemt.

Ladakh er et av de få stedene i verden der det praktiseres polyandri, det vil si at en kvinne er gift med flere menn.

– Systemet er en måte å kontrollere folketallet på.

Himalaya er et ugjestmildt område, og når én kvinne er gift med flere menn, betyr dette at det blir flere kvinner som ikke gifter seg og får barn. For oss kan et slikt forhold virke lite intimt, men min erfaring er at slike forhold gjør menneskene lykkeligere og varer lenger enn det tradisjonelle mann-kvinneforholdet, som ofte sprekker på grunn av for store krav og forhåpninger, sier Helena Norberg-Hodge. Hun er ikke redd for å bli avleid som en romantisk drømmer ved å fremheve de positive sidene i et såkalt primitivt samfunn.

– I Vest-Europa vil svært mange, særlig blant dem som har økonomisk makt, avskrive min analyse av Ladakh-samfunnet som romantisk nonsens. En annen gruppe tror at livet i et ur-samfunn er den perfekte lykke, og blir skuffet hvis de virkelig får oppleve det. Jeg vil ikke tilhøre noen av disse kategoriene. Men farene ved å gripe inn med såkalt teknologisk viten i sårbare lokalsamfunn, dem vil jeg advare mot til min død!

NY VERDENSORDEN: – Det finnes flere og bedre måter å organisere et samfunn på enn det industrilandene gjør i dag, sier sosialantropologen Helena Norberg-Hodge.

Danmark-Nepal gennem 25 år

Flot jubilæumsbog om Nepal

REJSEBØGER

Af John Njor

Det brune omslag får bogen til at ligne en cigar, der er kørt over af en damptrømler.

Men man opdager snart, at det i så fald er en fin lille 'cigar', som man ryger (undskyld) hurtigt igennem. Omslaget er i øvrigt af håndgjort nepalesisk papir, der ligner et tobaksblad i strukturen, så det er helt, som det skal være, idet bogen er et jubilæumsskrift, udgivet i anledning af, at Dansk-Nepalesisk Selskab i weekend'en fyldte 25 år.

Normalt er den slags skrifter drøbende kedsommelig læsning, hvor en række panegyriske medlemmer slikker hinanden kælent i gensidige lovprisninger. Sådan er det ikke her, omend der er tilløb til det hist og her. Selvom man kan få en række fremragende, især engelsksprogede, guidebøger til Nepal, kan den interesserede rejsende i dette festskrift finde meget, guidebøgerne ikke giver. Men som kan være til stor nytte, hvis man har tænkt sig at komme i nær kontakt med de lokale under en rejse til det smukke land oppe i verdens højeste bjerge.

Bogen, med forord af en begejstret Prins Joachim, har et fint kapitel om danske bjergbestigeres ekspeditioner, skrevet af Dhau-

lagiris besejrer Søren Smidt, og der er grundige afsnit om Danmarks u-landsbistand og medvirken til demokratiseringen af Nepal, som er gode at få forstand af, så man indser nytten af de årlige 100 mill. kr., vi her mod slutningen af en femårs periode hjælper landet med.

Antropologen Michael Vinding var en af de første danskere, som fra 1970 på stedet studerede den nepalesiske livsstil og indsamlede materialer til Moesgaard Museum i Århus, og han beretter både om sin tid i landet og sine arbejdsmetoder, ligesom han fortæller levende om livet i Nepal for 25 år siden og i dag.

Udviklingen har været både af det onde og det gode, hvilket Mogens Englund tager sig af i en række små veloplagte kapitler, hvor han bl.a. også beskriver en dansk eventyrer og uerfaren bjergbestiger, Klavs Becker-Larsens lidt dumdristige forsøg på at bestige Mount Everest i 1951. Han nåede ikke helt til toppen, fordi hans bærere nægtede at fortsætte i 6.800 meters højde, men han aftvang alle og blandt dem bjergets første erobrere Sir Edmund Hillary - stor respekt.

Becker-Larsen indsamlede på senere ekspeditioner dyr og fugle til Zoologisk Museum i København og 'afdækkede' 'Den afskyelige Snemand's identitet'. 'Se & Hør', der havde støttet eks-

peditionen økonomisk, ofrede imidlertid kun denne nyhed en meget beskeden notits. Da Becker-Larsen beklagede sig over det, fik han følgende svar fra bladets chef: 'Intet blad med respekt for sit oplag vil aflive hverken 'Den afskyelige Snemand' eller Loch Ness uhyret'.

Bogen på 80 illustrerede sider kan erhverves for 148 kr. hos Dansk-Nepalesisk Selskabs formand, Kirsten Offersen, Østbanegade 19, 2100, Kbh. Ø, (telf. 31.42.83.77).

Politiken, 10.2.94

Ammeldelser

Klog bog om Nepal

25 års jubilæum i Dansk-Nepalesisk Selskab fejres med en lille, klog bog.

Rejsebøger

AF JUDITH BETAK

Den ligner ingen anden bog med guldbogstaverne og indbindingen i tungt, struktureret, håndlavet nepalesisk papir.

Men jubilæumsbogen i an-

ledning af Dansk-Nepalesisk Selskabs 25 års jubilæum er heller ikke helt almindelig. Det er ganske vist en lille bog, men den giver alligevel med sin samling af mangearterede forskellige artikler om Nepal et godt, bredt indtryk af landet, som så mange danskere har stiftet bekendtskab med. Og de fleste af de

måder danskerne har været der på, er med i bogen.

Der er beretninger fra trekkeren og bjergbestigeren, etnografen, den ulandsfrivillige, turisten eller rette sagte eksperten i turisme. Der er artikler om Nepals demokratiseringsproces og Danmarks omfattende medvirken i den retning, en tidli-

gere nepalesisk ambassadør i Danmark fortæller, og selskabets skiftende formænd fortæller selve selskabets historie.

Berlingske Tidende
Lørdag 19. februar 1994

NORSK KRAFTUTBYGGING I NEPAL

10. februar var Ingvald Høga fra Statkraft invitert til å snakke om et kommersielt tiltak i Nepal. Ingen bistand denne gangen, men forhåpentlig et utviklende prosjekt for begge parter, for Norge og bedriften Statkraft og for Nepal og befolkningens energikilder. For alle interesserte som ikke var på møtet, følger her et referat fra foredraget:

STATKRAFT PÅ NYE VEIER

Statkraft er et statlig kraftverk. Det sørger for 1/3 av kraften i Norge, og driver 47 kraftverk. Det er fortiden nedgang i kraftutbyggingen i Norge, derfor ville bedriften gjerne bruke sin kompetanse til prosjekter utenlands, gjennom å investere noen 100 millioner kroner som deleiere i kraftutbygging i andre land. Statkraft kom tilfeldig i kontakt med Odd Hofthun (drivkraft bak hjelp til kraftutvinning og teknisk opplæring i Nepal, forøvrig presentert i artikkelen "Nepal - strøm til industri og ressursvern" trykket i forrige nr. av Hamro Patrika.)

Kimti Khola - prosjektet kom igang.

KIMTI KHOLA

Kimti Khola elva renner i en trang sjakt uten bebyggelse 100 km. øst for Kathmandu. Den har et fall fra 1550 m.o.h til 500 m.o.h., altså 1000 meter fallhøyde. Det gir gode muligheter for effektiv kraftutvinning. Kimti 1, det første anlegget, over 1200-500 m vil gi verket en kapasitet på 5x12 mw, eller 350 mill. kw/t. Dette vil utgjøre 1/5 av kraften i Nepal! Vi kan sammenligne det med Alta-verket som gir 600 mill. kw/t. Kimti 2 er enda et anlegg som er under planlegging. Det skal eventuelt ta seg av de øvre dragene i Kimti Khola-elva, fra 1500-1200 meter. Dette anlegget vil løpe inn i det første, og da vil effektiviteten i Kimti 1 også øke.

FINANSIERING

Utbyggingen og oppbyggingen av Kimti-verket koster 1 milliard kroner/ 130 mill. dollar. Det er privatfinansiert, og har 5-6 eiere. Statkraft eier 40%, Butwal Power Copany 30%, Kvarner 5% (Eksportleveranser), ABB 5% (Elektrisk), Asiabanken 9% og International Finans Corporation.

PROSJEKTET

For å sette igang et så omfattende prosjekt, trengs det grundige kontrakter. Nepal manglet lovgrunnlag for vannkraftkontrakter, så før Statkraft kunne begynne måtte Nepal opprette juridiske rammer. Norad hjalp til med bevilgninger til en slik lovgivning. Nå har Statkraft en prosjektavtale med regjeringen. Statkraft er hovedentreprenøren på anlegget, men lokale entreprenører er også engasjert. Noe av det mekaniske utstyret, og sprengstoff kan produseres i Nepal, og veibyggingen er alt igang, ledet av Himal Hydro. Statkraft skal sikre driften i tre år, og gi opplæring i forhandling, engenering og drift av verket. Fortiden er fire personer fra Statkraft i Nepal, deriblant en prosjektleder og 2 personer innen engenering.

Haga mente at dette var en stor utfordring for Statkraft, og et spennende prosjekt. Kimti-verket må tilpasses klimaforholdene i Nepal. Produksjonen kan varieres fra tørr til våt årstid. Og problemer med silering av de store mengdene av sedimenter i vannet må løses.

Etter foredraget svarte Ulsby på spørsmål fra salen, bl.a. "Hvilke miljøvirkninger gir utbyggingen av Kimtianlegget? Hvordan er det mulig med et slikt enormt kommersielt foretak i fattige Nepal? Hva skal den nye elektrisiteten gå til?

Og hvordan svarene var? Det er det denne gangen forbeholdt de heldige møtedeltakerne å vite.

Ragnhild Krogvig Karlsen

Mye bilder fra Anu Datta

Dhal Bat - kveld 21. April

Årets festmøte hadde et mer beskjedent oppmøte enn ifjor, men stemningen var god og vi hadde det kjempehyggelig. Topp at så mange nepalere kom. Marit viste lysbilder fra Nepal i dag og femten år tilbake, bl.a. fra hennes besøk hos en Sherpafamilie, og vandringer i fjellet. De nepalske studentene og gurkaguttene, bl.a. Pemba, Anund og Tanka spilte, danset og sang vakkert etter initiativ fra Basudha. Mange måtte ut på gulvet. Så kunne vi kose oss med deilig nepalsk kylling, dahl og annet.

En stor takk til alle som bidro med underholdning og til at maten kom på bordet!

Ragnhild Krogvig Karlsen

Norge-Nepalforeningen
Mai 1994

Dette nr av Hamro Patrika kommer sent, men godt. Vi har ventet med utsendelsen da vi hadde håp om å få Helena Nordberg-Hodge til å holde foredrag for oss.

Her kommer heller referat fra siste møte som annonseres også på forsiden av dette nr.

Møte i Norge-Nepalforeningen mandag 9.mai 1994 i Lektorenes hus. 30 personer var tilstede.

Forskningssjef i NUPI Harald Skar holdt foredrag og viste lysbilder om "Demokrati og Slaveri i Nepal.

Staten Nepal er inkarnert gjennom kongedømmet, språk og hinduisme. Dessuten er 50% av hele folket Buddhister. Over 50 % har også et annet morsmål enn nepali.

Det er mer enn 30 etniske grupper. Man prøver nå å redefinere staten som den er - for ingen vil ut av den.

Det foregår en debatt innad om hvordan dette skal foregå.

I demokratiet ligger religionsfrihet, tale og skrivefrihet. Demokratiet må pleies.

Harald Skar har arbeidet i Vest-Nepal der han har studert Tharufolket, som bor i området mot grensen til India.

Det var tidligere jungel i dette området. Myndighetene har engasjert fjellfolk for å hugge ned skogen i en bred gate. Men grensen betyr ingenting for Tharuene.

Tharuene består av Rano-Tharuene og Dangura-Tharuene. De snakker lite nepali. Tharu-husene er store og romslige. Det er nok ris å spise. Vann er et problem. Det er stadig oversvømmelser. Befolkningsøkningen er på 8%. De overlever fordi området er så rikt. Terai kan gi mat til mange.

Tharuene inngår arbeidskontrakter med rike landeiere for hvert år. Mange har stor gjeld til disse rikfolkene. Denne har ofte gått i arv gjennom flere generasjoner. 25% har arvet gjelden gjennom 3 generasjoner eller mer. Rikfolkene kaller dette for "bounded labour". Det kan heller kalles slaveri for landeierne har eiendomsrett over disse menneskene. De bor i samme hus som herren. Får klær en gang i året, får ris, men har ingen rettigheter. Barna får ikke gå på skole, men må arbeide for rikfolkene.

Slaveri ble opphevet i Nepal i 1924, 2 år før FN-konvensjonen mot slaveri. Kongen gjorde undersøkelser i 1989, men fant ikke noe slaveri, bare "bounded labour".

Problemet er å få bevistgjort folk. Hva slags rettigheter har de? Anti-Slaveriselskapet forsøker å hjelpe til.

I 1989 var det ingen "slavebarn" som gikk på skole.

Bistandsorganisasjoner har hjulpet til. Nå går mange av barna på skolen, men det er etter at dagens arbeide er utført.

Rikfolk i Nepal sier at Nepal er et fattig land, vi har ikke råd til denne demokratiseringsprosessen. Men den lokale eliten på landsbygda har tatt deltatt.

For å kunne klare det, måtte de ha slaver hjemme.

Antall slaver er nå på tilbakegang. Demokratiet skapes litt etter litt. Så lenge de masjerer i flokk er det håp.

Marit Kleppa
